

डोगरी / DOGRI

(लाज्ञमी) / (COMPULSORY)

निर्धारित समय : तीन घंटे

Time Allowed : Three Hours

अधिकतम अंक : 300

Maximum Marks : 300

प्रश्न-पत्र सरबंधी खास हिदायतां

प्रश्न-पत्र हल करने शा पैहलें मेहरबानी करिये ख'ल्ल दित्ती गेदी हिदायतें गी चांगी चाली पढ़ी लैता जा :

सब्बै प्रश्न हल कीते जान ।

इक प्रश्न / भाग दे अंक कन्ने गै दित्ते गेदे न ।

प्रश्नें दा उत्तर डोगरी (देवनागरी लिपि) च गै देना लाज्ञमी ऐ ' जिन्ने चिर केह प्रश्न सरबंधी होर कोई दूर्झ हिदायत नेई दित्ती गेदी होऐ ।

प्रश्नें दे उत्तरें दी शब्द-संख्या, जित्थें कुतै बी दस्सी गेदी होऐ, उसदा पालन कीता जाना चाही दा ऐ । ते जेकर जवाब दित्ते गेदे निर्देश शा मता लम्मा जां लौहका होग तां अंक कट्टे जांगन ।

प्रश्नोत्तर-पत्रिका दे खाली छोड़े गेदे सफे जां फही खाली पेदे बरके गी छैल चाल्ली कट्टी दित्ता जा ।

QUESTION PAPER SPECIFIC INSTRUCTIONS

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions :

All questions are to be attempted.

The number of marks carried by a question / part is indicated against it.

Answers must be written in **DOGRI (Devanagari script)** unless otherwise directed in the question.

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to and if answered in much longer or shorter than the prescribed length, marks may be deducted.

Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.

Q1. ਖੱਲ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਚਾ ਕੁਸੈ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ 600 ਸ਼ਬਦੋਂ ਚ ਨਿਕਲੋ :

100

- (a) ਸਿਰਜਨਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਪੋਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਆਹਲੀ ਸ਼ਿਕਾ ਦੀ ਲੋਡ
- (b) ਭਾਰਤ ਚ ਬਨ-ਜੀਵਨ ਸੰਰਖਣ ਦਿਯਾਂ ਚਨੌਤਿਆਂ
- (c) ਕਿਸੋਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਪਰ ਫਿਲਮੇਂ ਦਾ ਅਸਰ
- (d) ਦਿਵਾਂਗੇਂ ਦਾ ਸ਼ਸ਼ਕਤਿਕਰਣ

Q2. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਗਿਆਂਥ ਗੀ ਧਿਆਨਾ ਕਨੈ ਪਢੋ ਤੇ ਗਿਆਂਥ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਪਰ ਖੱਲ ਦਿੱਤੇ ਗੇਂਦੇ ਸੁਆਲੋਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਸਪ਼ਸ਼ਟ, ਸ਼ਹੇਈ ਤੇ ਸੰਖਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਚ ਦੇਓ :

12×5=60

ਕਿਸ ਜ਼ਹਾਰ ਬੰਦੇ ਪੈਹਲੇਂ ਤਗਰ ਮਾਹਨੂ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਸ਼ਕਾਰੀ ਮਾਤਰ ਹਾ। ਨਮੋਂ ਪਤਥਰ ਜੁਗੈ ਤਗਰ ਤੁਝੈ ਨਹੀਂ ਕਰਸਾਨੀ ਕਰਨੇ ਆਸਤੈ ਬਸ਼ਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨੇਈ ਹਾ ਕੀਤੇ ਦਾ। ਜਮੀਨ ਦੀ ਜੁਤਾਈ ਕਰਿਯੈ ਓਹ ਦੂਰਦਾਜ ਦੇ ਲਾਕੇਂ ਚ ਭਟਕੇ ਬਿਜਨ ਭੋਜਨ ਦੀ ਸਪ਼ਲਾਈ ਗੀ ਬਧਾਨੇ ਚ ਸਮਰਥ ਹੋਈ ਗੇਆ ਤੇ ਤੁਝੈ ਕਰਸਾਨੀ ਗੀ ਬੇਹਤਰ ਬਨਾਨਾ ਜਾਰੀ ਰਕਖੇਆ। ਅਜੈ ਤਗਰ ਓਹ ਪੈਹਲੇ ਦੇ ਮਕਾਬਲੇ ਵ ਜਿਮੀਂ ਚਾ ਮਤੀ ਤੇ ਬੇਹਤਰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲੈਨੇ ਚ ਸਮਰਥ ਏ। ਪਰ ਜਿਥੂਂ ਤਗਰ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਦਾ ਸਰਬਂਧ ਏ, ਓਹ ਅਜੇਂ ਤਗਰ ਬੀ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਚਾਲਲੀ ਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ। ਓਹ ਮਚਿਛਿਆਂ ਤੇ ਦੁਏ ਜਲ ਜੀਵ-ਜੈਂਤੁਏਂ ਗੀ ਪਕਡਦਾ ਏ, ਪਰ ਤੁਝੀ ਬਢ੍ਹੋਤਰੀ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਪ਼ਲਾਈ ਗੀ ਬਢਾਵਾ ਦੇਨੇ ਆਸਤੈ ਬਡੇ ਘਣੂ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਗੇ। ਇਸਲੇਂ ਤਗਰ ਪਾਨੀ ਚਾ ਸ਼ਕਾਰ ਕਨੈ ਤੁਸੀਂ ਬਡੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੌਸ਼ਿਟਕ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦੀ ਸਪ਼ਲਾਈ ਕਾਫੀ ਹੋਈ ਏ। ਏਹ ਜਿਮੀਂ ਉਪਰ ਕਰਸਾਨੀ ਥਮਾਂ ਹਾਸਲ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦੀ ਸਪ਼ਲਾਈ ਦਾ ਪੂਰਕ ਏ। ਪਰ ਦੁਨਿਆ ਦੀ ਬਧਦੀ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਤੌਲੇ ਹੈ ਮਾਹਨੂ ਗੀ ਸਮੁੰਦਰੈ ਕੋਲਾ ਇਨ੍ਹੇ ਮਤੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦੀ ਲੋਡ ਪੇਈ ਸਕਦੀ ਏਜੇ ਉਸਦੀ ਏਹ ਭਾਰੀ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਪ਼ਲਾਈ ਬੀ ਖਤਰੇ ਚ ਪੇਈ ਸਕਰੀ ਏ। ਇਸਲੇਈ ਮਾਹਨੂ ਗੀ ਸਮੁੰਦਰੀ-ਖੇਤੀ ਦੇ ਮਾਧਿਮ ਕਨੈ ਸਪ਼ਲਾਈ ਗੀ ਖਾਸਾ ਬਨਾਈ ਰਕਖਨੇ ਆਸਤੈ ਤਪਾਂ ਕਰਨੇ ਹੋਡਨ।

ਲੈਹਕੇ ਸ਼ਤਰ ਉਪਰ ਮਚਛੀ-ਪਾਲਨ ਤਲਾਏਂ ਤੇ ਝੀਲੋਂ ਚ ਪੈਹਲੇਂ ਹੈ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਕੀਤਾ ਜਾਈ ਚੁਕੇਆ ਏ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਪਰ ਜਲ-ਬਿਜਲੀ ਪਰਿਯੋਜਨਾਏਂ ਆਸਤੈ ਡੈਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਨੈ ਬਨਾਈ ਗੇਂਦੀ ਬਨੌਟੀ ਝੀਲੋਂ ਚ ਏਹ ਕਮਮ ਕੀਤਾ ਗੇਦਾ ਏ। ਤਾਜੇ ਪਾਨੀ ਦੇ ਤਲਾਏਂ ਚ ਮਚਛੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਨੈ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦੀ ਸਪ਼ਲਾਈ ਚ ਪੈਹਲੇਂ ਕੋਲਾ ਵ੃ਦਿ ਹੋਈ ਏ। ਤੁਝੇ ਚਾ ਕਿਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸਮੁਦਾਏਂ ਚ ਖੇਤੀ-ਬਾਡੀ ਦੇ ਅਫਸਰੋਂ ਦੀ ਮਦਦ ਤੇ ਨਗਰਾਨੀ ਚ ਹੋਆ ਏ।

ਇਕ ਬਾਰੀ ਮਚਛੀ-ਤਲਾਏਂ ਗੀ ਨਿਕਿਕਿਆਂ ਮਚਿਛਿਆਂ ਕਨੈ ਭਰੀ ਦੇਨੇ ਪਰ ਮਚਿਛਿਆਂ ਗੀ ਬਧਨੇ-ਮਠੋਨੇ ਆਸਤੈ ਨਗਰਾਨੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇਨਾ ਤੇ ਏਹ ਦਿਕਖਨਾ ਜੇ ਤੁਝੋਂ ਭੋਜਨ ਦੀ ਖਾਸੀ ਸਪ਼ਲਾਈ ਹੋਆ ਕਰਦੀ ਏ ਬਡੀ ਹਵਾ ਤਗਰ ਸੌਖਾ ਹੋਂਦਾ ਏ। ਸਭਨੋਂ ਜਲ-ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਪਲਾਕ ਏ, ਪਲਾਕ, ਪਾਨੀ ਉਪਰ ਬਡੀ ਮਤੀ ਸੱਖਿਆ ਚ ਤਰਨੇ ਆਹਲੇ ਅਤ ਸੂਕਖ ਪੌਥੇ ਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਏ। ਨਿਕਿਕਿਆਂ ਮਚਿਛਿਆਂ ਇੰਨੋਂ ਖੰਦਿਆਂ ਨ ਤੇ ਆਪੂਰ੍ਵ ਅਪਨੇ

ਸ਼ਾ ਬਣੀ ਮਚਿਹ੍ਯੇਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਬਨਦਿਧਾਂ ਨ। ਕਿਜੇ ਪਲਾਕ ਪਾਨੀ ਚ ਪਾਏ ਜਾਨੇ ਆਹਲੇ ਕਿਸ਼ ਖਨਿਜ਼ੋਂ ਕਨੈ ਪਲਦੇ-ਮਠੋਂਦੇ ਨ, ਇਸਲੇਈ ਪਾਨੀ ਚ ਖਾਦਾਂ ਪਾਇਥੈ ਪਲਾਕ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਧਾਈ ਜਾਈ ਸਕਦੀ ਏ।

ਹਾਲਾਂਕੇ ਸਮੁੰਦਰੀ-ਖੇਤੀ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਤੇ ਫਾਯਦੇਮਂਦ ਦੋਏ ਹੋਈ ਸਕਦੀ ਏ, ਪਰ ਇਸ ਥਮਾਂ ਪੈਹਲੋਂ ਕੇਇਂ ਸਮਸਥਾਏਂ ਗੀ ਹਲ ਕਰਨਾ ਹੋਗ। ਮਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰਾ ਪਰ, ਸਮੁੰਦਰੈ ਦੇ ਕੁਸੈ ਹਿੱਸੇ ਚ ਖਾਦ ਪਾਨੇ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨੇਈ, ਜਿਸਲੈ ਸਮੁੰਦਰੈ ਦਿਧੇਂ ਧਾਰਾਏ ਖਾਦ ਗੀ ਮੀਲਾਂ ਦੂਰ ਨਿਸ਼ਫਲ ਪਾਨੀ ਚ ਜਾਈ ਸੁ'ਡੁਨਾ ਏ। ਜੇਕਰ ਮਚਛੀ-ਪਾਲਕ ਖਾਦੈ ਗੀ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਖਿੱਤੇ ਤਗਰ ਸੀਮਤ ਰਕਖੀ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਬੀ ਉਸੀ 'ਅਪਨੇ' ਖਿੱਤੇ ਤਗਰ ਖਾਦ-ਪੋਸ਼ਤ ਮਚਿਹ੍ਯੇਂ ਗੀ ਰਕਖਨੇ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਤੁਲਨਾ ਹੋਗ। ਤੇ ਅਪਨੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਬਢ਼ੋਬਢ਼ ਫਾਯਦਾ ਲੈਨੇ ਆਸਤੈ ਤੁਝੈ ਮਚਿਹ੍ਯੇਂ ਗੀ ਭੋਜਨ ਦੇਨੇ ਦਾ ਨੇਹਾ ਤਰੀਕਾ ਤੁਲਨਾ ਹੋਗ, ਜਿਸ ਕਨੈ ਓਹ ਭੋਜਨ ਤੁਝੈ ਮਚਿਹ੍ਯੇਂ ਗੀ ਗੈ ਥਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹੇਂ ਗੀ ਓਹ ਖਲਾਨਾ ਚਾਂਹਦਾ ਏ। ਇਸਦੇ ਆਸਤੈ ਕੁਸੈ ਚਾਲਲੀ ਕਨੈ 'ਤਾਲ' ਕਰਨੀ ਹੋਗ ਯਾਨਿ ਅਨਗਿਨਤ ਨਾਖਾਨੇਯੋਗ ਜਲ-ਜੀਵੇਂ ਗੀ ਹਟਾਨਾ ਹੋਗ ਜੇਹੜੇ 'ਤਸਦਿਧੇਂ' ਮਚਿਹ੍ਯੇਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ-ਭੋਜਨ ਗੀ ਖਾਈ ਜਾਡਨ।

ਸਪ਼ਸ਼ਟ ਏ ਜੇ ਇਨ੍ਹੋਂ ਸਮਸਥਾਏਂ ਗੀ ਹਲ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨੇਈ ਹੋਗ, ਖਾਸ ਕਰਿਥੈ ਸਮੁੰਦਰੈ ਦੇ ਵਿਸ਼ਤਾਰ ਗੀ ਦਿਖਦੇ ਹੋਈ, ਜੇਹੜਾ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਤਹ ਤੱਥ ਤੱਥ ਹਿੱਸੇ ਪਰ ਫੈਲੇ ਦਾ ਏ। ਤੇ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਦਾ ਪਾਨੀ ਤਲਾਏਂ ਤੇ ਝੀਲੋਂ ਦੇ ਮਕਾਬਲੇ ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਾਯਮਾਨ ਏ। ਸ਼ਾਯਦ ਸਮਸਥਾਏਂ ਗੀ ਬਲਲੈ-ਬਲਲੈ ਹਲ ਕਰੀ ਲੈਤਾ ਜਾਹਗ। ਤੌਲੇ ਗੈ ਭਵਿਕਖ ਚ ਮਾਹੂਨੂ ਮਹਾਂਦੀਪੋਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸਮੁੰਦਰ-ਕੱਢੈ ਘਟੁ ਪਾਨਿਥੈ ਚ ਲੌਹਕੇ ਸਤਰ ਤੱਥ ਮਚਛੀ-ਪਾਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀ ਸਕਦਾ ਏ। ਤਾਂ ਓਹ ਜੇਹਡਿਆਂ ਮਚਿਹ੍ਯਾਂ ਪਾਲਨਾ ਚਾਂਹਦਾ ਏ, ਤੁਝੇ ਕਨੈ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਗੀ ਭਰੀ ਸਕਦਾ ਏ, ਅਪਨਿਧੇਂ ਮਚਿਹ੍ਯੇਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਈ ਜਾਨੇ ਆਹਲੇ ਅਨਵਾਂਛਤ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜੀਵੇਂ ਗੀ ਹਟਾਇਥੈ 'ਤਾਲ' ਕਰਿਥੈ ਲੋਡੇ ਹੋਨੇ ਪਰ ਖਾਦ ਪਾਇਥੈ ਤੇ ਆਖਰ ਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੱਥ ਪਲੀ-ਮਠੋਈ ਦੀ ਮਚਿਹ੍ਯੇਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲੇਈ ਸਕਦਾ ਏ।

(a) ਸ਼ਕਾਰ ਦੇ ਮਕਾਬਲੇ ਚ ਕਰਸਾਨੀ ਕਿਸ ਚਾਲਲੀ ਬੇਹਤਰ ਏ ਤੇ ਭਵਿਕਖ ਚ ਸਮੁੰਦਰੀ-ਖੇਤੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਗ ?	12
(b) ਮਚਛੀ-ਪਾਲਨ ਚ ਖਾਦੋਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕੇਹ ਏ ?	12
(c) ਸਮੁੰਦਰੈ ਦੇ ਕਿਸ ਹਿੱਸੇ ਚ ਮਚਛੀ-ਪਾਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਈ ਸਕਦਾ ਏ ?	12
(d) 'ਤਾਲ' ਸ਼ਬਦ ਥਮਾਂ ਤੁਸ ਕੇਹ ਸਮਝਦੇ ਓ ?	12
(e) ਭਵਿਕਖ ਚ ਸਮੁੰਦਰੀ-ਖੇਤੀ ਦੀ ਸਮਸਥਾਏਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਿਧੁਂ ਕੀਤਾ ਜਾਈ ਸਕਦਾ ਏ ?	12

Q3. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਪੈਹ੍ਰੇ ਦਾ ਸਾਰ ਇਕ-ਤੇਹਾਈ ਸ਼ਬਦੋਂ ਚ ਲਿਖੋ। ਸਿਰਲੇਖ ਦੇਨੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੇਈ। ਸਾਰ ਅਪਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਚ ਲਿਖੋ।

60

ਮਤੇ ਕਿਰੇ ਥਮਾਂ ਚਲਦੇ ਆਵਾ ਕਰਦੇ ਨਾਂਪੂਰਾਂ ਤੇ ਸਾਮੂਹਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਤੁਦੇਖੇਧ ਗੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੇ ਆਸਤੈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਤੀ ਹਾਰੀ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਅਬਾਦੀ, ਤੁਝੇਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤਿਆਂ ਤੇ ਤੁਝੇ ਜੀਵਨ ਦੀ

ਗੁਣਵਤਾ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਬੁਨਯਾਦੀ ਫਾਂਚੇ ਚ ਚਮੁਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਮਾਂਗ ਕਰਦਿਆਂ ਨ। ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਬੁਨਯਾਦੀ ਫਾਂਚੇ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਗ ਐ – ਪੀਨੇ ਆਹਲੇ ਪਾਨੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ। ਪਾਨੀ ਬਿਨਾ ਸ਼ਕ ਜਨਤਾ ਲੇਈ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਚੀਜ਼ ਐ। ਨਾਗਰਿਕੋਂ ਦਿਧੇਂ ਮਾਂਗੇ ਗੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨੇ ਆਸਟੈ ਪਾਨੀ ਦੇ ਬੁਨਯਾਦੀ ਫਾਂਚੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਆਸਟੈ ਸਾਰਵਜਨਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਚ ਬਾਢ਼ਾ ਕਰਨੇ ਦੀ ਲੋਡ ਐ। ਇਕ ਜਲ-ਸੁਰਕ਼ਤ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਪਨੇ ਨਾਗਰਿਕੋਂ ਗੀ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸੁਰਕ਼ਤ ਪੀਨੇ ਦਾ ਪਾਨੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਗ, ਬਲਕੇ ਇਕ ਨਰੋਏ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਪਰ ਉਤਪਾਦਕ ਸਮਾਜ ਗੀ ਬੀ ਯਕੀਨੀ ਬਨਾਗ। ਹਾਲਾਂਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇੱਨੀ ਮਤੀ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਅਬਾਦੀ ਦੀ ਪੀਨੇ ਦੇ ਪਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤੋਂ ਗੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਇਕ ਔਖਾ ਕਮਮ ਐ, ਜੇਹਡਾ ਮੁਕਖ ਕਾਰਣ ਸਥਾਪਤ ਪੀਨੇ ਦੇ ਪਾਨੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਸਮਰਥ, ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਨਿੰਮ ਸ਼ਤਰ, ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਤੇ ਪਾਨੀ ਦੇ ਇਸ਼ਟੇਮਾਲ ਤੇ ਪੌਂਹਚ ਬਾਰੈ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਚ ਕਮੀ ਹੋਨਾ ਐ।

ਸਾਂਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 47 ਰਿਧਾਸਤੋਂ ਗੀ ਸਾਰਵਜਨਕ ਸੇਹਤ ਗੀ ਬੇਹਤਰ ਬਨਾਨੇ ਆਸਟੈ ਸੁਰਕ਼ਤ ਪੀਨੇ ਦਾ ਪਾਨੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਨੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਐ। ਸਾਫ਼ ਪੀਨੇ ਦੇ ਪਾਨੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਬਮਾਰਿਧੇਂ ਤੇ ਘਾਤਕ ਘਟਨਾਏਂ ਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਦੀ ਐ ਤੇ ਜੀਵਨ-ਸ਼ਤਰ ਗੀ ਬੇਹਤਰ ਬਨਾਨੇ ਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਐ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਰੋਡੋਂ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਦੀ ਸੇਹਤ ਚ ਸੁਧਾਰ ਆਸਟੈ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸੁਰਕ਼ਤ ਪੀਨੇ ਦੇ ਪਾਨੀ ਤੇ ਸਫਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਐ।

ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਾਸ ਪਾਨੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਤੇ ਸਫਾਈ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਯਕੀਨੀ ਬਨਾਨੇ ਦੀ ਲੋਡ ਪਰ ਜੋਰ ਦਿੰਦਾ ਐ। ਸੁਰਕ਼ਤ ਪੀਨੇ ਦੇ ਪਾਨੀ ਤਗਰ ਪੁੱਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਚ ਇਸ ਥਮਾਂ ਇਕ ਚਾਲਲੀ ਕਨੈ ਇੱਥੈ ਤਾਤਪਰਾਂ ਐ ਜੇ ‘ਕੋਈ ਬੀ ਪਿਚ੍ਛੇ ਨਿੰ ਰੇਹੀ ਜਾਂ’। ਜੇਹਡਾ ਇਸ ਬਾਰੈ ‘ਵਿਸ਼ਵ ਜਲ ਦਿਵਸ’ ਦਾ ਥੀਮ ਬੀ ਹਾ। ‘ਵਿਸ਼ਵ ਜਲ ਦਿਵਸ’ ਹਰ ਬਾਰੈ 22 ਮਾਰਚ ਗੀ ਮਨਾਯਾ ਜਂਦਾ ਐ।

ਸਰਕਾਰ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਅਬਾਦੀ ਆਸਟੈ ਸੁਰਕ਼ਤ ਪੀਨੇ ਦਾ ਪਾਨੀ ਯਕੀਨੀ ਬਨਾਨੇ ਬਕਖੀ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਾ ਕਰਦੀ ਐ। ਸਰਕਾਰ ਆਸੇਆ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਪਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਚ ਪੇਸ਼ ਆਨੇ ਆਹਲਿਧੇਂ ਚਨੌਤਿਧੇਂ ਕਨੈ ਨਿਵਾਰਨੇ ਆਸਟੈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਦਮ ਬੀ ਚੁਕਕੇ ਜਾ ਕਰਦੇ ਨ। ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਜਲ ਆਪੂਰਤੀ ਯੋਜਨਾਏਂ ਗੀ ਚਾਲੂ ਕਰਨੇ ਆਸਟੈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਨੇ ਸ਼ਾ ਲੇਇਥੈ ਰਕਖ-ਰਖਾਂ ਦੇ ਪੈਹਲੁਏਂ ਤੇ ਜਮੀਨੀ ਪਾਨੀ ਗੀ ਰੀਚਾਰ्ज ਕਰਨੇ ਆਸਟੈ ਬੀ ਕਦਮ ਚੁਕਕੇ ਗੇ ਨ। ਕਿਸ਼ ਹੋਰ ਉਪਾਏਂ ਚ ਬਰਖਾ ਦੇ ਪਾਨੀ ਗੀ ਕਠੇਰਨਾ ਬੀ ਸ਼ਾਮਲ ਐ, ਜੇਹਡਾ ਕੇ ਬੇਹਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਐ ਤੇ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਲਾਕੋਂ ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਤਰੀਕੇ ਕਨੈ ਸੁਰਕ਼ਤ ਪੀਨੇ ਦੇ ਪਾਨੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਈ ਸਕਦਾ ਐ। ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਲਾਕੋਂ ਚ ਬਨੌਟੀ ਰੀਚਾਰ्ज ਤੇ ਬਰਖਾ ਦਾ ਪਾਨੀ ਕਠੇਰਨੇ ਆਸਟੈ ਫਾਂਚੇ ਬਨਾਨੇ ਲੇਈ ਸਰਕਾਰ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਤੱਥ ਕਮਮ ਕਰਾ ਕਰਦੀ ਐ। ਭਾਰਤ ਚ ਨੇਹਿਧੇਂ ਸਫਲਤਾ-ਕਲਥੇਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਐ, ਜੇਹਡਿਆਂ ਪਾਨੀ ਕਠੇਰਨੇ ਦੇ ਸਾਫ਼ੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪਰਿਪਰਾਗਤ ਜਾਨਕਾਰੀ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਬਕਖੀ ਧਿਆਨ ਆਕਰਸ਼ਤ ਕਰਦਿਆਂ ਨ। 2001 ਚ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਆਸਟੈ ਬਰਖਾ ਪਾਨੀ ਸੰਰਕ਼ਣ ਦੀ ਬੁਨਯਾਦੀ ਸੰਚਨਾ ਰਕਖਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰੀ ਦਿੱਤਾ। ਬੈਂਗਲੋਰ ਤੇ ਪੁਣੇ ਜਨੇਹ ਸ਼ੈਹੂਰੇਂ ਚ ਬੀ ਇੱਥੈ ਨੇਹਾ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਗੇਆ, ਜਿਥੈ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸੋਸਾਇਟਿਹੇ ਆਸੇਆ ਬਰਖਾ ਪਾਨੀ ਸੰਰਕ਼ਣ ਅਪੇਕ਼ਤ ਐ। ਦੂਜੇਂ ਰਿਧਾਸਤੋਂ ਚ ਬੀ ਇਸ੍ਸੇ ਚਾਲਲੀ ਦਿਧਾਂ ਨੇਕਾਂ ਪੈਹਲਾਂ ਹੋਇਆਂ ਨ।

ਜਿਮੀ ਦੇ ਪਾਨੀ ਦੀ ਅਤਿ ਖਪਤ ਭਾਰਤ ਚ ਇਕ ਮੁਕਖ ਸਮਸ਼ਾ ਐ । ਇਸੀ ਰੋਕਨੇ ਆਸ਼ਤੈ ਰਿਆਸਤੀ ਸਰਕਾਰੋਂ ਫ੍ਰਾਗ ਨਿਯੰਤਰਕ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਬਰਤਨੇ ਦੀ ਲੋਡ ਐ । ਭੁਰੀ ਚਾਲੀ ਕਨੈ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਖੇਤਰੋਂ ਚ ਮਤੇ ਜਧਾ ਖੁਹੇਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਪਰ ਰੋਕ ਲਗਨੀ ਚਾਹਿਦੀ । ਪੀਨੇ ਦੇ ਪਾਨੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਿਧੋਂ ਯੋਜਨਾਏਂ ਗੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਨਾਨੇ ਆਸ਼ਤੈ ਪੱਚੈਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਏਂ ਦੀ ਮਤੀ ਹਿਸ਼ੇਦਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਐ । ਫਿਲਹਾਲ ਪੱਚੈਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਏਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਡੀ ਗੈ ਘਟ੍ਟ ਐ । ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸਮੁਦਾਏਂ, ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ-ਕਰਤਾ ਤੇ ਸੈਹ-ਵਿਜ਼ ਪੋਸ਼ਕ ਦੇ ਰੂਪ ਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਫਲ ਰੇਹੀ ਐ । ਅਦੇਂ ਚੇਤੈ ਰਕਖਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਜੇ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਲਾਕੋਂ ਚ ਪੀਨੇ ਦੇ ਪਾਨੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਤੇ ਪੌਂਹਚ ਦਾ ਦਾਧਰਾ ਬਧਾਨੇ ਆਸ਼ਤੈ ਅਦੇਂ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸਮੁਦਾਏਂ ਦੀ ਸਕਿਧ ਮਦਦ ਕਨੈ ਪਾਨੀ ਦੇ ਨਿਆਂਸਾਂਗ ਸਾਂਕਣ ਤੇ ਇਸ਼ਟੇਮਾਲ ਆਸ਼ਤੈ ਹਰ ਚਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਕਰਨੇ ਦੀ ਲੋਡ ਐ ।

ਸਮੁਦਾਏਂ ਦੀ ਹਿਸ਼ੇਦਾਰੀ ਸੰਚਾਲਨ ਤੇ ਰਕਖ-ਰਖਾਡ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਵਹਾਰਿਕਤਾ ਗੀ ਬਧਾਂਦੀ ਐ । ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਮੁਦਾਏਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਭਾਵ ਬੇਹਤਰ ਰਕਖ-ਰਖਾਡ ਤੇ ਤੇਆਰ ਕੀਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਗੀ ਬੀ ਬਧਾਂਦੀ ਐ । ਪੀਨੇ ਦੇ ਪਾਨੀ ਦੇ ਸ਼ੋਤੋਂ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਫਾਈ ਬਨਾਈ ਰਕਖਨੇ ਚ ਸਮੁਦਾਯ ਦੀ ਮਹਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ, ਬਲਕੇ ਪਾਨੀ ਗੀ ਕਠੇਰਨੇ ਤੇ ਭੰਡਾਰ ਕਰਨੇ ਦੇ ਤਰੀਕੋਂ ਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨੇ ਚ ਬੀ ਤੁੰਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੇ ਪਾਨੀ ਕਠੇਰਨੇ, ਭੰਡਾਰ ਕਰਨੇ ਤੇ ਬਰਤਨੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਤ ਹੋਨੇ ਸ਼ਾ ਬਚਾਯਾ ਜਾਈ ਸਕੇ ।

ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਲਾਕੋਂ ਚ ਇਨ੍ਹੋਂ ਸ਼ਕਿਮੋਂ ਗੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਨਾਨੇ ਚ ਪੱਚੈਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਏਂ, ਸ਼ਵਧਾਂ ਸੇਵੀ ਗ੍ਰੁਪਾਂ ਤੇ ਸੈਹਕਾਰੀ ਸਮਿਤਿਆਂ ਰਾਹੋਂ ਸਮੁਦਾਯ ਦੀ ਸਕਿਧ ਹਿਸ਼ੇਦਾਰੀ ਦੀ ਮਂਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਐ, ਤਾਂ ਜੇ 2030 ਤਾਂਗ 'ਹਰ ਘਰ ਜਲ' ਦੇ ਲਕਥ ਗੀ ਹਾਸਲ ਕਰੀ ਸਕਚੈ ਤੇ ਦੇਰ-ਪਾਡ ਟਕਾਊ ਸਮਾਧਾਨ ਗੀ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਈ ਸਕੇ ।

(785 ਸ਼ਬਦ)

Q4. ਖੁੱਲ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਗਦਿਆਂਸ਼ ਦਾ ਅੰਗੇੜੀ ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰੋ :

20

ਜਿਸਲੈ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਅਪਨੇ ਆਪੈ ਗੀ ਦਿਖਦਾ ਐ ਤਾਂ ਓਹ ਅਪਨੇ ਬਾਰੇ ਚ ਗਲਤ ਲਾਨੇ ਲਾਈ ਲੈਂਦਾ ਐ । ਓਹ ਅਪਨੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਗੀ ਗੈ ਦਿਖਦਾ ਐ । ਜੈਦਾਤਰ ਲੋਕ ਚੰਗੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲੇਇਥੈ ਚਲਦੇ ਨ ਤੇ ਮਨੀ ਲੈਂਦੇ ਨ ਜੇ ਓਹ ਜੇਹੜਾ ਬੀ ਕਮਮ ਕਰਾ ਕਰਦੇ ਨ, ਓਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸ਼ੈਲ ਗੈ ਹੋਗ । ਕੁਸੈ ਬੀ ਇਨਸਾਨ ਆਸ਼ਤੈ ਅਪਨੇ ਕਮਮੋਂ ਦਾ ਤਟਸਥ ਮੂਲਧਾਂਕਨ ਮੁਸ਼ਕਲ ਐ । ਜੋ ਹੋਈ ਸਕਦਾ ਐ ਤੇ ਅਕਸਰ ਹੋਂਦਾ ਬੀ ਏ ਜੇ ਓਹਦੇ ਚੰਗੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨ । ਮਤੇ ਹਾਰੇ ਲੋਕ ਕਮਮ ਕਰਨੇ ਦੇ ਇਹਾਦੇ ਕਨੈ ਔਂਦੇ ਨ ਤੇ ਅਪਨਾ ਕਮਮ ਤਥਾਂ ਤਰੀਕੇ ਕਨੈ ਕਰਦੇ ਨ ਜੇਹੜਾ ਤੁੰਨੋਂਗੀ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਲਗਦਾ ਐ; ਤੇ ਸ'ਆਂ ਸਾਂਦੋਖ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਲੇਇਥੈ ਘਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੇ ਨ । ਓਹ ਅਪਨੇ ਕਮਮੈ ਦਾ ਮੂਲਧਾਂਕਨ ਨੇਈ ਕਰਦੇ । ਓਹ ਅਪਨੇ ਇਹਾਦੋਂ ਦਾ ਗੈ ਮੂਲਧਾਂਕਨ ਕਰਦੇ ਨ । ਏਸਾ ਮਨੇਆ ਜਾਂਦਾ ਐ, ਕਿਜੇ ਕੋਈ ਬੀ ਇਨਸਾਨ ਅਪਨੇ ਕਮਮੈ ਗੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਕਾਨੇ ਦਾ ਇਹਾਦਾ ਰਖਦਾ ਐ ਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਚ ਚਿਰ ਹੋਆ ਦਾ ਹੋਂਦਾ ਐ ਤਾਂ ਏਹ ਓਹਦੇ ਬਸ਼ ਥਮਾਂ ਬਾਹਰੈ ਦੀ ਗਲਲ ਹੋਂਦੀ ਐ । ਕਮਮੈ ਚ ਚਿਰ ਲਾਨੇ ਦਾ ਓਹਦਾ ਕੋਈ ਇਹਾਦਾ ਨੇਈ ਹੋਂਦਾ । ਪਰ ਜੇਕਰ ਓਹਦੇ ਕਮਮੈ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਜਾਂ ਆਲਸ ਚਿਰੈ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਨਦਾ ਐ, ਤਾਂ ਕਿਧ ਏਹ ਇਹਾਦਤਨ ਨੇਈ ਹੋਂਦਾ ?

ਸਮਸ्यਾ ਏਹ ਏ ਜੇ ਅਸ ਅਕਸਰ ਜੀਵਨ ਕਨੈ ਝੂੰਜਨੇ ਦੇ ਬਜਾਏ ਇਸਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਗਨੇ ਆਂ । ਲੋਕ ਅਪਨੀ ਨਾਕਾਮਧਾਬਿਧਿਆਂ ਥਮਾਂ ਕਿਥਾ ਸਿਕਖਨੇ ਦੇ ਬਜਾਏ ਯਾ ਤੁੰਦੇ ਸ਼ਾ ਤਜਰਬਾ ਲੈਨੇ ਦੇ ਬਜਾਏ, ਤੁੰਦੇ ਕਾਰਣੋਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੋਂ ਦੀ ਚੀਰ-ਫਾਡ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਨ । ਔਖੋਂ ਤੇ ਮਸੀਬਤੋਂ ਰਾਹੋਂ ਭਗਵਾਨ ਅਸੰਗੀ ਬਧਨੇ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮੁਹੈਧਾ ਕਰਾਂਦੇ ਨ । ਇਸਲੋਈ ਜਿਸਲੈ ਥੁਆਫਿਧਿਆਂ ਮੇਦਾਂ, ਸੁਖਨੇ ਤੇ ਲਕਘ ਚੂਰ-ਚੂਰ ਹੋਈ ਗੇ ਹੋਨ ਤਾਂ ਬਚੇ-ਖੁਚੇ ਦੇ ਚ ਤੁਪਪੋ । ਤੁਸੰਗੀ ਤੁੰਦੇ ਚ ਛਪੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਨੈਹਰਾ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਗ ।

ਲੋਕੋਂ ਦੀ ਕਮਮ-ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਬਧਾਨੇ ਆਸਟੈ ਤੁੰਨੋਂਗੀ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਨਰਾਸਾ ਚਾ ਬਾਹਰ ਕਢਫਨਾ ਹਰ ਨੇਤਾ ਆਸਟੈ ਮਹੇਸਾ ਇਕ ਚਨੌਤੀ ਭਰੋਚਾ ਕਮਮ ਹੋਂਦਾ ਏ । ਸਾਂਗਠਨੋਂ ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਹਨਨੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਚ ਇਕ ਨੇਤਾ ਸ਼ਵੀਕ੃ਤਿ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਿਚਚੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤੁਪਦਾ ਏ ।

Q5. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਗਦਾਂਸ਼ ਦਾ ਡੋਗਰੀ ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰੋ :

20

Freedom has assuredly given us a new status and new opportunities. But it also implies that we should discard selfishness, laziness and all narrowness of outlook. Our freedom suggests toil and the creation of new values for old ones. We should so discipline ourselves as to be able to discharge our responsibilities satisfactorily. If there is any one thing that needs to be stressed, it is that we should put in action our full capacity, each one of us in productive effort — each one of us in his own sphere, however humble. Work, unceasing work, should now be our watchword. Work is wealth, and service is happiness. The greatest crime today is idleness. If we root out idleness, all our difficulties, including even conflicts, will gradually disappear. Whether as constable or high official of the state, whether as businessmen or industrialist, artisan or farmer, each one is discharging the obligation to the state, and making a contribution to the welfare of the country. Honest work is the anchor to which we should cling if we want to be saved from danger or difficulty. It is the fundamental law of progress.

Q6. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਗੇਂਦੇ ਨਿਰੰਸ਼ੋਂ ਦੇ ਮਤਾਬਕ ਲਿਖੋ :

(a) ਝੁਅਨੇ ਦੀ ਵਾਖਿਆ ਕਰੋ :

$$2 \frac{1}{2} \times 4 = 10$$

- (i) ਗੋਆਹ ਚੁਸ਼ਟ, ਸੁਫ਼ੈਰੀ ਸੁਸ਼ਟ । 2 $\frac{1}{2}$
- (ii) ਕਮੈ ਗੀ ਤਾਪੇ ਦੇ, ਖਾਨੇ ਗੀ ਮੂੰਹ ਬਾਕੇ ਦੇ । 2 $\frac{1}{2}$
- (iii) ਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਗਲਲਾਦਾਤੇ ਆਮਲੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਬਾਦ ਚ ਔਂਦਾ ਏ । 2 $\frac{1}{2}$
- (iv) ਬਿਲਲੀ ਨੇ ਸੰਹ੍ਹ ਪਢਾਯਾ, ਬਿਲਲੀ ਗੀ ਗੈ ਖਾਨੇ ਗੀ ਆਯਾ । 2 $\frac{1}{2}$

(b) ਝੁਨੌਰੇ ਦਾ ਵਾਕਿਆਂ ਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੋ :

$$2 \frac{1}{2} \times 4 = 10$$

- (i) ਨਜੋਂ ਚ ਚਢਨਾ 2 $\frac{1}{2}$
- (ii) ਧਰਤੀ-ਅੰਬਰ ਇਕ ਕਰਨਾ 2 $\frac{1}{2}$
- (iii) ਤਲਿਆਂ ਝਾਸ਼ਨਾ 2 $\frac{1}{2}$
- (iv) ਮੂੰਹ ਨਿੰ ਲਾਨਾ 2 $\frac{1}{2}$

(c) ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦੋਂ ਦੇ ਜੋਡੋਂ ਗੀ ਇਸ ਚਾਲਲੀ ਵਾਕਿਆਂ ਚ ਬਰਤੋ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਹਾਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪ਼ਸ਼ਟ ਹੋਵੇ

ਜਾਂਤੀ :

$$2 \frac{1}{2} \times 4 = 10$$

- (i) ਤਲਾ — ਤਲਾਂ 2 $\frac{1}{2}$
- (ii) ਬਨ — ਬਨਾਂ 2 $\frac{1}{2}$
- (iii) ਚਢਾ ਦਾ — ਚਢਾਂ ਦਾ 2 $\frac{1}{2}$
- (iv) ਕੰਡਾ — ਕੰਢਾਂ 2 $\frac{1}{2}$

(d) ਝੁਨੌਰੇ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਆਸਤੈ ਇਕ-ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਬਰਤੋ :

$$2 \frac{1}{2} \times 4 = 10$$

- (i) ਲਸਸੀ ਛੋਹ੍ਲਨੇ ਆਸਤੈ ਮਿਡੀ ਦਾ ਭਾਂਡਾ 2 $\frac{1}{2}$
- (ii) ਬਕਕਰੀ ਦਾ ਨਿਕਕਾ ਬਚਚਾ 2 $\frac{1}{2}$
- (iii) ਫੁਲਕੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ 2 $\frac{1}{2}$
- (iv) ਜਾਗਤੈ ਦੇ ਬਾਹੁ ਦੇ ਮੌਕੈ ਗਾਏ ਜਾਨੇ ਆਹਲੇ ਲੋਕ-ਗੀਤ 2 $\frac{1}{2}$

